

سیستم پیشنهاددهنده وب ترکیبی مبتنی بر گراف دو لایه و پارتیشن بندی گراف

هانیه محمدی دوستدار^۱؛ رعنا فرصتی^۲؛ محمدرضا میبیدی^۳

چکیده

در سال های اخیر، با رشد سریع وب، کاربران از مشکل گرانباری اطلاعات رنج می برند. سیستم های پیشنهاددهنده وب جهت غلبه بر این مشکل ایجاد شده اند و به کاربران کمک می کنند تا تصمیمات مناسبی را در این فضای اطلاعاتی گسترده اتخاذ نمایند. این سیستم ها نیازهای اطلاعاتی آنها را پیشگویی نموده و پیشنهاداتی را برای تسهیل در هدایتشان فراهم می نمایند. اخیراً، کارهای تحقیقاتی بسیاری در این حوزه بر مبنای تکنیک های وب کاوی صورت گرفته است. اکثر سیستم های پیشنهاددهنده موجود از رویکرد مبتنی بر محتوا، یا پالایش گروهی جهت ارائه پیشنهادات استفاده می کنند. تخمین بهترین رویکرد برای پیشنهاد کار دشواری است؛ هر یک از این روش ها به تنهایی نقاط قوت و البته محدودیت ها و ضعف هایی دارند؛ بنابراین استفاده از رویکردهای ترکیبی می تواند بر این نقاط ضعف غلبه نماید و دقت سیستم پیشنهاددهنده را افزایش دهد.

از این رو، در این مقاله، جهت افزایش کارایی، یک سیستم پیشنهاددهنده ترکیبی ارائه می دهیم که نتایج این دو رویکرد را در قالب گرافی دو لایه بر مبنای پارتیشن بندی گراف ترکیب می کند. از طریق روش هایی نوین، شباهت میان صفحات وب و شباهت میان کاربران را بدست آورده ایم و پارتیشن بندی گراف را برای دسته بندی کاربران و صفحات وب به کار بردیم. نتایج شبیه سازی ها نشان می دهد که رویکرد ترکیبی در مقایسه با دو رویکرد مبتنی بر محتوا و پالایش گروهی از دقت بالاتری برخوردار است و پیشنهادات مناسب تری را به کاربران ارائه می دهد.

کلمات کلیدی

سیستم های پیشنهاددهنده، کاوش وب، رویکرد مبتنی بر محتوا، رویکرد پالایش گروهی، گراف دو لایه، پارتیشن بندی گراف.

The Hybrid Web Recommender System based on Bi-section Graph Model and Graph Partitioning

Hanieh Mohammadi Doustdar; Rana Forsati; Mohammad Reza Meybodi

ABSTRACT

In recent years, with the rapid growth of the World Wide Web, users usually suffer from the information overload problem. Web recommender systems have been introduced to deal with this problem and help users make decisions in this complex information space. These systems predict the information needs of users and provide them with recommendations to facilitate their navigation. Recently, Many researches accomplished in this area are based on techniques of web mining. Most existing recommender system use either content-based or collaborative filtering approach for recommendation process. It could be difficult to estimate a single best model for recommendation; Each of these approaches has its own strengths and limitations.

Therefore, in this paper, in order to have a better performance, we investigate a hybrid recommender system, which combines the results of these approaches in a bi-section graph model based on graph partitioning. We have gained web page similarity and user similarity by the new methods and have used

۱. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قزوین، دانشکده برق رایانه و فن آوری اطلاعات، گروه مهندسی کامپیوتر، قزوین، ایران. h.m.doustdar@gmail.com

۲. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج، دانشکده فنی و مهندسی، گروه مهندسی کامپیوتر، کرج، ایران. forsati@kiau.ac.ir

۳. دانشکده مهندسی کامپیوتر و فناوری اطلاعات، دانشگاه صنعتی امیرکبیر، تهران، ایران. mmeybodi@aut.ac.ir

graph partitioning for clustering web pages and users. Evaluation results show that the hybrid approach achieved more accurate predictions and relevant recommendations than using only one of approaches.

KEYWORDS

Recommender systems, Web mining, Content-based approach, Collaborative approach, Bi-section graph, Graph partitioning.

۱. مقدمه

با رشد سریع وب، بدست آوردن اطلاعات مفید از انبوه اطلاعات در وب با مشکل مواجه شده است و موجب مسئله جدیدی بنام گرانباری اطلاعات شده است که تلاشهای بسیاری جهت غلبه بر این مشکل صورت گرفته است. کاربران به علت حجم زیاد اطلاعات، قادر به اتخاذ تصمیم، انتخاب یا به روز نگهداری اطلاعات خود راجع به یک موضوع خاص نخواهند بود. سیستم های پیشنهادگر^۱ به کاربران کمک می کنند تا تصمیمات مناسبی را در این فضای اطلاعاتی گسترده اتخاذ نمایند. در واقع سیستم پیشنهادگر به هر سیستمی گفته می شود که کاربر را در فضای بسیار بزرگ از انتخابهای ممکن به سوی اشیاء مفید و جالب برای او هدایت کند. محققان به جهت غلبه بر مشکل گرانباری اطلاعات سیستم های پیشنهاددهنده را به کاربران ارائه می کنند و موجب افزایش رضایتمندی کاربران از وب سایت می شوند.

اخیراً برای ساخت سیستم های پیشنهاددهنده توجه بسیاری به استفاده از تکنیک های وب کاوی شده است. وب کاوی فرآیند استخراج اطلاعات و الگوهای جالب و مفید از وب است که به سه شاخه کاوش محتوای وب، کاوش ساختار وب و کاوش استفاده از وب تقسیم می شود [۲]. کاوش محتوای وب شامل فرآیند استخراج اطلاعات مفید از محتوای مستندات وب می باشد؛ کاوش ساختار وب فرآیند استخراج اطلاعات ساختاری از وب است و کاوش استفاده از وب کاربرد تکنیک های داده کاوی برای کشف الگوهای استفاده از وب به منظور درک و برآوردن بهتر نیازهای کاربران می باشد. در روش پیشنهادی ما از هر سه شاخه وب کاوی برای ارائه پیشنهادات کارتر استفاده نموده ایم. تکنیک ها و روش های وب کاوی از کاربرد وسیعی در حوزه های مختلف همچون شخصی سازی صفحات وب، تعیین ارتباط بین اسناد وب [۳]، بهبود در نتایج حاصل از الگوریتم های رتبه دهی و خود سازمانده کردن وب [۴] برخوردارند.

در [۵]، تکنیک های پیشنهاد بر مبنای منبع دانش به شش دسته تقسیم بندی شده اند: پالایش گروهی، مبتنی بر محتوا، مبتنی بر دانش، مبتنی بر اطلاعات دموگرافیک، مبتنی بر سوددهی، ترکیبی.

سیستم های مبتنی بر پالایش گروهی، موفق ترین سیستم ها در زمینه سیستم های پیشنهاددهنده هستند که به صورت وسیعی در ساخت این سیستمها به کار برده می شوند. در این روش پیشنهادات بر اساس شباهت میان پروفایل علاقه کاربر هدف - کاربری که قرار است به او پیشنهاد کنیم - با دیگر کاربران ارائه می شود. در واقع در این روش تمرکز بر روی یافتن شباهت بین کاربران است. رویکردهای موجود در [۷،۶] از این روش جهت ارائه پیشنهادات استفاده نموده اند.

سیستم های مبتنی بر پالایش گروهی با مشکلات زیر روبرو هستند [۱۴]:

۱. مشکل شروع سرد: این روش هنگامیکه یک محصول جدیدی معرفی شود یا هنگامیکه کاربر جدیدی شروع به استفاده از سیستم کند به خوبی کار نمی کند بدلیل اینکه سیستم اطلاعات رتبه بندی زیادی روی محصول و کاربر در اختیار ندارد.
۲. مشکل پراکندگی: هنگامیکه اقلام زیاد و کاربران نسبتاً کم هستند، پالایش گروهی نمی تواند به سادگی پیشنهادات مناسبی را فراهم سازد؛ بدلیل اینکه رتبه بندی های کمی در اختیار است.
۳. برخی کاربرانی که علایقشان متفاوت با علایق گروه است از پالایش گروهی سود نمیبرند.^۴

در سیستم های مبتنی بر محتوا، اقلام پیشنهادی، نه بر اساس تشابه رفتاری کاربر فعال با دیگر کاربران، بلکه به دلیل شباهت با اقلامی که کاربر هدف نسبت به آنها ابراز علاقه کرده است، به کاربر توصیه می شوند. در این روش، تمرکز بر روی یافتن شباهت میان اقلام است. [۹،۸] از رویکردهای مبتنی بر محتوا جهت ارائه پیشنهادات استفاده نموده اند.

سیستم های مبتنی بر محتوا نیز چندین محدودیت اساسی دارند [۱۴]:

۱. در این سیستم ها فقط اطلاعات محتوای متنی می تواند گرفته شود نه محتوای سمعی یا بصری.
۲. فقط اقلام مشابه می توانند پیشنهاد شوند (عدم توانایی در ارائه نتایجی متفاوت با اقلام پیشین^۵).
۳. فقط علاقه کاربر هدف در این رویکرد استفاده می شود هر چند که علاقه کاربر ممکن است بوسیله سلاقی دیگر کاربران مورد تاثیر واقع شود.

سیستم های مبتنی بر دانش، از بحث های اکتشافی و تلاش های انسان استفاده می کنند تا فاکتورهایی را که بر سلاقی کاربران در انتخاب محصول تاثیر می گذارند را کشف نمایند. این سیستم ها براساس ادراکی که از نیازهای مشتری و ویژگی های کالاها پیدا نموده اند، توصیه هایی را ارائه می دهند. به عبارتی در این گونه سیستم ها، مواد اولیه مورد استفاده برای تولید لیست پیشنهادات، دانش سیستم در مورد مشتری و کالا است. در سیستم های مبتنی بر اطلاعات دموگرافیک، از اطلاعاتی مثل سن، جنسیت یا شغل افراد جهت شناسایی نوع افرادی که به شیء خاصی توجه دارند، استفاده میشود و کاربران را بر اساس اطلاعات دموگرافیک دسته بندی کرده و با استفاده از کلاسهای دموگرافیک، پیشنهادات را تولید میکنند. این سیستم ها نیز اساساً از وابستگی و تشابه بین کاربران برای تولید پیشنهاد استفاده میکنند.

در سیستم های مبتنی بر سوددهی، پیشنهاد بر اساس ارزیابی سیستم از تطابق انتخابهای ممکن با نیاز کاربر انجام میشود. در واقع پیشنهادات بر اساس تابعی بیانگر میزان سوددهی هر آیتم برای کاربر انجام می شوند. مسئله اصلی در این سیستم ها، چگونگی طراحی و محاسبه تابع سوددهی برای هر کاربر خاص است.

کارایی یک سیستم پیشنهاددهنده به ساختار وب سایت و همچنین تکنیک خاصی که آن سیستم استفاده می کند، بستگی دارد. به علاوه کاربران استراتژی های حرکتی متفاوتی دارند، بنابراین تخمین بهترین مدل برای پیشنهاد کاری دشوار است. هر یک از رویکردهای پیشنهاد به تنهایی، مزایا و البته محدودیت ها و کمبودهایی دارند. بنابراین، ترکیب روش های مختلف می تواند بر این نقاط ضعف و محدودیت ها غلبه نماید و کارایی سیستم پیشنهاددهنده را تا حدود زیادی بهبود بخشد. سیستم های پیشنهاددهنده ترکیبی، دو یا چند روش را برای بهبود نتایج پیشنهاد با یکدیگر ترکیب می نمایند [۱۰، ۱۱].

در [۱۲] سیستمی پیشنهاددهنده مبتنی بر گراف دو لایه برای کتابخانه های دیجیتال ارائه شده است. در این مقاله شباهت میان مشتریان با استفاده از اطلاعات دموگرافیک آنان بدست می آید و شباهت میان کتاب ها از طریق اطلاعات محتوا و خصوصیات کتاب محاسبه می شوند. سپس، ارتباطات میان دو لایه با استفاده از اطلاعات تراکشی مشتریان بدست آمده و فرآیند پیشنهاد بر اساس روابط قوی میان مشتریان و کتابها ارائه می گردد. در [۱۳]، یک سیستم پیشنهاددهنده مبتنی بر گراف ارائه شده است که در آن الگوهای هدایتی بازدیدکنندگان قبلی وب سایت مورد استفاده قرار گرفته اند تا برای کاربران جدید تولید پیشنهاد کنند.

در این مقاله پس از معرفی معیاری نوین برای یافتن شباهت صفحات وب و شباهت کاربران، معماری جدیدی را جهت ترکیب دو رویکرد مبتنی بر محتوا و پالایش گروهی در یک مدل گراف دو لایه ارائه می نماییم. این مدل با ترکیب داده های استفاده کاربران و داده های ساختاری و محتوایی صفحات وب به ارائه پیشنهادات می پردازد. الگوریتم ارائه شده بر روی داده های واقعی شبیه سازی شده و نتایج نشان می دهد که دانش بدست آمده از سیستم ترکیبی به طور قابل ملاحظه ای کیفیت پیشنهادات را بهبود بخشیده است. در ادامه در بخش ۲ الگوریتم پیشنهادی ارائه می گردد. در بخش ۳ پس از معرفی مدل استفاده شده برای شبیه سازی، نتایج حاصل از شبیه سازی ارائه می شود. در پایان نیز نتیجه گیری آورده شده است.

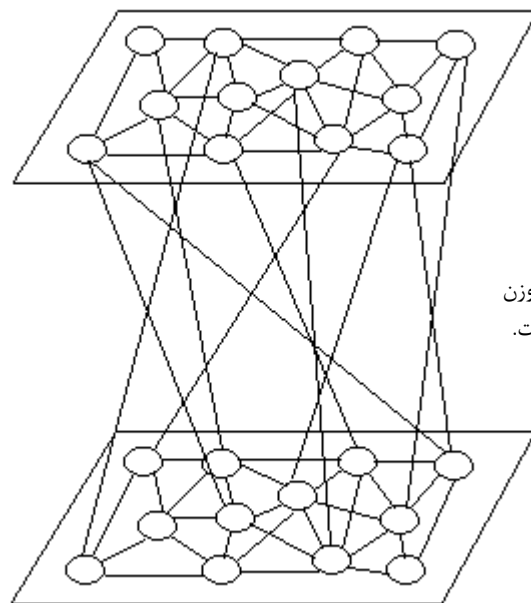
۲. الگوریتم پیشنهادی

در این مقاله ما رویکردی مبتنی بر گراف دو لایه را جهت ترکیب دو روش مبتنی بر محتوا و پالایش گروهی معرفی می نماییم. این گراف شامل لایه کاربران و لایه صفحات وب است و ارتباطات کاربر-کاربر، صفحه وب-صفحه وب، و کاربر-صفحه وب را در بر می گیرد. هر گره در لایه صفحات وب، نشاندهنده یک صفحه وب و هر گره در لایه کاربران نشاندهنده یک کاربر است و یال های میان این گره ها نیز میزان ارتباط میان آنها را نشان می دهد. ارتباطات میان دو لایه نیز از طریق میزان علاقه هر کاربر به هر صفحه وب، بدست می آید [۱۲]. رویکردهای نوینی جهت یافتن این شباهت ها ارائه خواهد شد. شکل (۱)، این گراف دو لایه را نشان می دهد.

رویکرد ما برای ایجاد گراف دو لایه شامل مراحل محاسباتی زیر است:

۱. محاسبه شباهت صفحات وب صفحات وب و ایجاد لایه صفحات وب.
۲. محاسبه شباهت میان کاربران و ایجاد لایه کاربران.
۳. ایجاد ارتباط میان لایه ای بر مبنای کاوش استفاده از وب.
۴. پارتیشن بندی هر یک از لایه ها به صورت جداگانه.

۵. ارائه پیشنهادات بر اساس پارتیشن بندی صورت گرفته.

لایه صفحات وب

هر راس نشاندهنده یک صفحه وب است و هریال بین این دو صفحه، شباهت میان آن دو صفحه را نشان می دهد.

اطلاعات استفاده وب

هر ارتباط میان این دو لایه نمایانگر وزن صفحه از دیدگاه کاربر مورد نظر است.

لایه کاربران

هر راس نشاندهنده یک کاربر است و هر یال بین این دو کاربر، شباهت میان آن دو را نشان می دهد.

شکل (۱): مدل گراف دو لایه صفحات وب و کاربران

با توجه به مراحل ایجاد این گراف دو لایه، ما معتقدیم که، این مدل انعطاف پذیر^۶، جامع^۷ و ماژولار^۸ است [۱۴].

- انعطاف پذیر است، بدین دلیل که می توان وزن های شباهت محاسبه شده را به سادگی تنظیم نمود، تا اهمیت جنبه خاصی از شباهت را منعکس نماید.
- جامع است، به دلیل اینکه این مدل شامل سه رویکرد پیشنهاد مبتنی بر محتوا، پالایش گروهی و روش ترکیبی است که می تواند در یک مدل جامع به کار گرفته شود.
- این مدل ماژولار است؛ چراکه، امکان بسط چنین سیستمی در آینده وجود دارد. از آنجایی که، محاسبه شباهت میان کاربران و صفحات وب و ایجاد گراف دو لایه مستقل از یکدیگر هستند، ما می توانیم تکنیک های الگوریتمی متفاوتی را در هر لایه به کار بندیم تا کارایی های مختلف سیستم را مورد آزمایش قرار دهیم.

۱.۲. ایجاد لایه صفحات وب

برای اندازه گیری شباهت صفحات وب، ما از شباهت صفحات وب بر مبنای کلمات کلیدی و وزن هر صفحه وب داخل هر نشست استفاده می کنیم. جهت محاسبه شباهت صفحات وب بر مبنای کلمات کلیدی، هر صفحه وب را به صورت برداری از این کلمات نمایش می دهیم. بدین صورت که کلیه کلمات کلیدی داخل هر صفحه وب استخراج شده و وزن هر یک از آنها داخل هر صفحه بدست می آید. بنابراین بردار $p_i = (w_{i1}, w_{i2}, \dots, w_{ij}, \dots, w_{in})$ نمایانگر یک صفحه وب است که w_{ij} نشاندهنده تعداد دفعات تکرار کلمه کلیدی j در صفحه وب i است و n تعداد کل کلمات کلیدی کلیه صفحات وب است. در این کاربردها، غالباً از مدل ساده TF/IDF ^۹ در مدل فضای بردار استفاده می شود. وزن کلمه کلیدی j در صفحه وب i از فرمول ارائه شده در [۱۵] بدست می آید.

بنابراین، شباهت مبتنی بر کلمه کلیدی صفحات وب به صورت زیر خواهد بود:

(۱)

$$Similarity_{(keyword-based)}(P_i, P_j) = \frac{P_i \cdot P_j}{\|P_i\| \|P_j\|}$$

که مقادیر $\|P_i\|$ و $\|P_j\|$ برابر است با:

(۲)

$$\|P_i\| = \sqrt{\sum_{m=1}^n (w_{im})^2}, \|P_j\| = \sqrt{\sum_{m=1}^n (w_{jm})^2}$$

حال به محاسبه شباهت موضوعی صفحات وب بر اساس جایگاه آنها در ساختار سلسله مراتبی وب سایت می پردازیم.

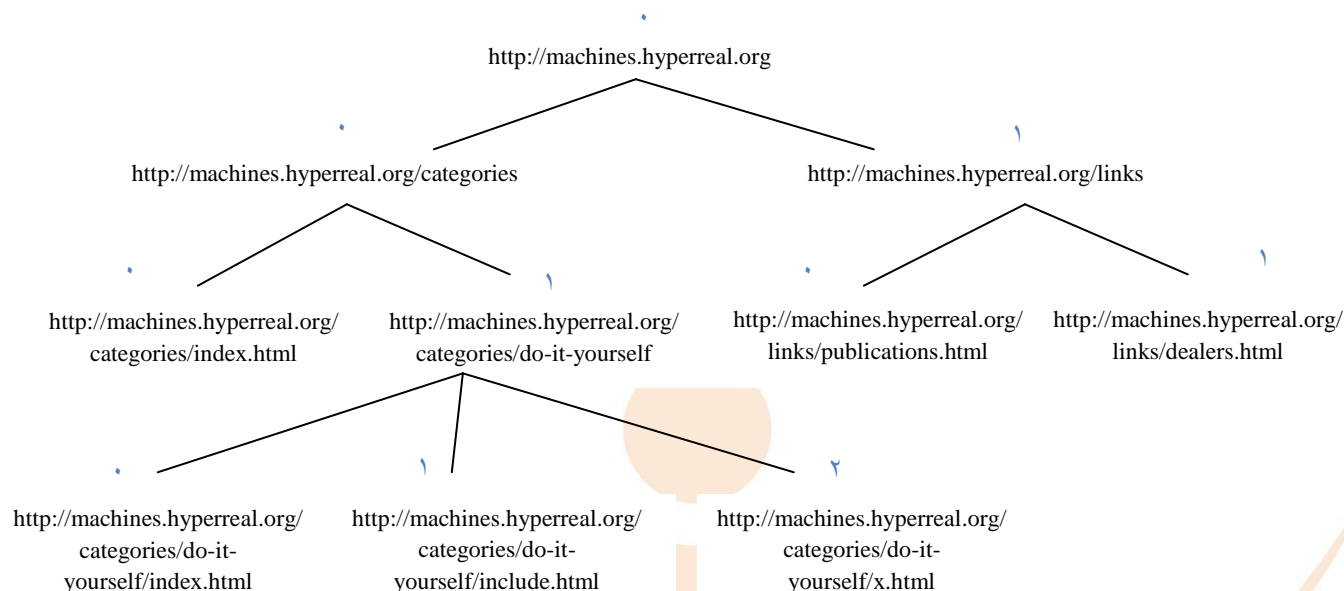
با تجزیه و تحلیل صفحات وب، در می یابیم که صفحات به صورت تصادفی در وب سایت جای نگرفته اند، بلکه آنها در یک ساختار سلسله مراتبی که سلسله مراتب صفحات نامیده می شود، سازماندهی شده اند. سلسله مراتب صفحات، ساختاری از صفحات وب است که هر گره برگ در این ساختار، صفحه وبی را نشان می دهد که متناظر با یک فایل در سرور است و هر گره غیربرگ در این ساختار نمایانگر یک دایرکتوری^۱ در سرور است؛ در این ساختار ما گره های برگ را "صفحات ساده" و گره های غیربرگ را "صفحات عمومی" می نامیم. برای مثال ما در این مقاله برای انجام آزمایشات از داده های واقعی وب سایت "Music Machine" استفاده کرده ایم. ساختار سلسله مراتبی برای برخی از صفحات این وب سایت در شکل (۲) آمده است. در این شکل، ۶ صفحه وب ساده و ۴ صفحه وب عمومی داریم و صفحه ریشه این ساختار همان صفحه ابتدایی^۲ وب سایت است. سلسله مراتب صفحات می تواند به صورت خودکار بر اساس URL صفحات ایجاد شود. برای مثال URL#۱، URL#۲ و URL#۳ را در جدول (۱) در نظر بگیرید. URL#۱ و URL#۲ از نظر موضوعی بسیار به یکدیگر شباهت دارند. ولی این دو URL با URL#۳ تفاوت بیشتری دارند. برای اندازه گیری شباهت موضوعی هر دو صفحه بر اساس جایگاهشان، ابتدا این ساختار سلسله مراتبی را کاراکترگذاری نموده، سپس هر صفحه وب را به صورتی رشته ای از کاراکترها از ریشه تا خود صفحه نشان می دهیم. برای مثال در شکل (۲)، رشته مورد نظر برای URL#۱، "۰۰۱۰"، برای URL#۲، "۰۰۱۱" و برای URL#۳، "۰۰۰" خواهد بود.

شماره URL	آدرس URL	رشته استخراج شده از ساختار سلسله مراتبی
URL#۱	http://machines.hyperreal.org/categories/do-it-yourself/index.html	۰۰۱۰
URL#۲	http://machines.hyperreal.org/categories/do-it-yourself/include.html	۰۰۱۱
URL#۳	http://machines.hyperreal.org/categories/index.html	۰۰۰

جدول (۱): رشته های استخراج شده از ساختار سلسله مراتبی وب سایت

کنفرانس داده کاوی ایران

شکل (۲): مثالی از سلسله مراتب صفحات برای بخشی از وب سایت Music Machine

گذشته از شباهت مبتنی بر کلمات کلیدی صفحات وب که در بخش قبلی مطرح شد، می توان با استفاده از سلسله مراتب صفحات وب که در بالا مطرح شد نیز، شباهت موضوعی صفحات را بدست آورد. در این قسمت بعد از تشکیل سلسله مراتب صفحات بر اساس URL آنها، محاسبه شباهت صفحات وب، بر مبنای مقایسه رشته های متناظر با این URL ها صورت می گیرد. برای مقایسه هر دو رشته باید دو گام محاسباتی صورت پذیرد [۱۶]:

۱. از ابتدای هر دو رشته کاراکترهای متناظر را با هم مقایسه نموده و این فرآیند تا جایی که نخستین جفت کاراکترها با یکدیگر تفاوت داشته باشند، ادامه می دهیم.

۲. در میان این دو رشته، طول رشته بزرگتر را در نظر می گیریم؛ سپس به هر سطح از کاراکترها، وزنی اختصاص می دهیم. به آخرین سطح رشته بلندتر، وزن ۱، به سطح بعدی آن وزن ۲، و به همین ترتیب تا سطح ۱ عملیات وزن دهی را انجام می دهیم. سپس شباهت میان دو رشته به صورت جمع وزن های کاراکترهایی که با یکدیگر شبیه بوده اند تقسیم بر جمع وزن کلیه کاراکترها بدست می آید. اگر هر دو صفحه کاملاً متفاوت باشند یعنی هیچ کاراکتر مشابهی نداشته باشند شباهت آنها برابر صفر و اگر هر دو صفحه کاملاً مشابه باشند، یعنی همه کاراکترهای آنها با یکدیگر یکسان باشند، شباهت آنها برابر ۱ خواهد بود. به عنوان مثال برای URL#۱ و URL#۳ میزان شباهت به صورت زیر محاسبه می گردد.

وزن هر کاراکتر	۴	۳	۲	۱
رشته URL#۱ استخراج شده از ساختار سلسله مراتبی شکل (۲)	۰	۰	۱	۰
رشته URL#۳ استخراج شده از ساختار سلسله مراتبی شکل (۲)	۰	۰	۰	۰
شباهت URL#۱ و URL#۳	$3+4/1+2+3+4=0.7$			

جدول (۲): محاسبه شباهت میان URL#۱ و URL#۳

حال با توجه با شباهت مبتنی بر کلمات کلیدی و مبتنی بر جایگاه صفحات وب، میانگین وزنی این دو شباهت به عنوان شباهت کلی صفحات وب در نظر گرفته، همچنین با توجه به پیوندهای موجود میان صفحات وب، کوتاهترین پیوند میان هر دو صفحه را برای اندازه گیری شباهت میان آن دو، در فرمول محاسبه شباهت وارد می کنیم. بنابراین فرمول کلی محاسبه شباهت صفحات وب به صورت زیر خواهد بود.

$$Similarity_{(Total)}(P_i, P_j) = \frac{1}{LinkMin(P_i, P_j)} * (\eta * Sim_{(Keyword-based)}(p_i, p_j) + \lambda * Sim_{(Position-based)}(P_i, P_j)). \quad (3)$$

۲.۲. ایجاد لایه کاربران

تشخیص نشست های کاربران در پروژه های وب کاوی کاربرد وب اهمیت ویژه ای دارد، چون نشست ها رفتار گردشی کاربران را نمایش می دهند و از این رو برای کشف الگو بسیار اهمیت دارند. نشست کاربر، مجموعه ای از صفحات ملاقات شده توسط آن کاربر در طول یک بازدید خاص او از وب سایت است. مسئله محاسبه شباهت میان نشست های وب در این مقاله، با شباهت میان صفحات وب، شباهت توالی ها، زمان صرف شده روی هر صفحه وب، ساین صفحه وب و تعداد دفعات ملاقات آن صفحه وب در آن نشست روبرو خواهد بود. چنانچه زمان ملاقات بین دو صفحه متوالی بیش از ۳۰ دقیقه باشد، صفحه دوم را به عنوان شروع یک نشست جدید در نظر می گیریم. علاوه بر این چنانچه میزان شباهت میان دو صفحه متوالی از یک حد آستانه ای بیشتر باشد نشاندهنده اینست که احتمالاً کاربر دچار سردرگمی شده و از یک صفحه به صفحه دیگری که شباهتی به صفحه قبل نداشته مراجعه نموده است. بنابراین در این حالت نیز صفحه دوم را به عنوان شروع یک نشست جدید در نظر می گیریم. در نظر گرفتن این تعریف برای نشست ها موجب افزایش کارایی سیستم پیشنهاددهنده می شود.

برای بهبود کیفیت پیشنهادات ارائه شده، ما از اهمیت صفحات وب در نشست ها استفاده می نماییم. در واقع تمام صفحاتی را که کاربران مورد بازدید قرار می دهند برای آنها از اهمیت و ارزش یکسانی برخوردار نیستند. برخی از صفحاتی که کاربران آنها را بازدید می نمایند ممکن است اصلاً برای آنها جذاب نباشند. بنابراین ما سعی می کنیم تا درجه اهمیت هر صفحه را برای هر کاربر محاسبه نماییم؛ بدین ترتیب که هر نشست را به صورت برداری m بعدی از صفحات وب در نظر می گیریم $S = \langle (p_1, w_1), (p_2, w_2), \dots, (p_m, w_m) \rangle$ که w_i نشاندهنده وزن i امین $(1 \leq i \leq m)$ صفحه ای است که در نشست S بازدید شده است. وزن صفحات وب از طریق روشی که در [۱۷، ۱۸] مطرح شده است، محاسبه می شود. بنابراین شباهت نشست ها بر مبنای وزن صفحات وب در نشست ها به صورت زیر محاسبه می گردد:

$$Similarity(S_a, S_b) = \frac{S_a \cdot S_b}{\|S_a\| \|S_b\|}. \quad (4)$$

که مقادیر $\|S_a\|$ و $\|S_b\|$ برابر است با:

$$\|S_a\| = \sqrt{\sum_{l=1}^m (w_{al})^2}, \|S_b\| = \sqrt{\sum_{l=1}^m (w_{bl})^2} \quad (5) \quad (2)$$

در مرحله بعد، نشست ها را به صورت رشته ای از صفحات وب در نظر می گیریم و از فاصله لون اشتاین وزن دهی شده^{۱۳}، برای یافتن بهترین حالت انطباق دو نشست استفاده می کنیم و از شباهت صفحات وب که در بخش قبل بدست آوردیم به عنوان یکی از معیارهای شباهت نشست ها در فاصله لون اشتاین استفاده می نماییم [۲۰]. سپس میانگین وزنی شباهت نشست ها را، به عنوان شباهت کلی آن ها در نظر می گیریم.

۳.۲. ایجاد ارتباطات میان لایه ای

پس از ایجاد لایه صفحات وب و لایه کاربران و ارتباطات میان آنها، به یافتن ارتباطات میان لایه ای می پردازیم. با توجه به نحوه حرکت کاربران در وب سایت می توان از اطلاعات استفاده از وب برای محاسبه شباهت میان این دو لایه بهره برد. با توجه به تعریف نشست در بخش قبل، می توان به

سادگی از طریق محاسبه وزن هر صفحه داخل هر نشست که در فرمول (۴) بیان شد، ارتباطات میان لایه ای را بدست آورد. هر یال در این گراف وزنی بین ۰ و ۱ خواهد داشت.

۴.۲. پارتیشن بندی گراف

پارتیشن بندی گراف، یک گراف را به چندین زیرگراف تقسیم می کند. هدف اصلی یک پارتیشن بندی می نیم کردن هزینه های تعریف شده روی لبه های متصل پارتیشن ها با کمترین برش لبه^{۱۴}، می باشد. روش های زیادی برای تعیین هزینه خارجی پارتیشن بندی گراف وجود دارد اما دو نکته که اغلب بطور وسیعی بکار برده می شوند، ماکزیمم وزن لبه های بین رئوس که روی پارتیشن های مختلف قرار می گیرد و وزن کلی همه لبه های متصل به پارتیشن های مشخص است. پارتیشن بندی گراف جزء مسائل NP می باشد بهمین دلیل روشهای مختلفی برای حل و بهینه کردن این مساله مطرح شده است [۱].

یکی از بهترین الگوریتم های پارتیشن بندی گراف، الگوریتم مطرح شده در [۲۱] می باشد بطوریکه پارتیشن بندی با یک پارتیشن دلخواه شروع می گردد و سپس برای کاهش هزینه خارجی توسط یک سری از تغییرات داخلی در زیرمجموعه های پارتیشن ها اقدام می کند این کار تا وقتی که دیگر امکان بهبودی وجود ندارد، ادامه می یابد. برای اجتناب از بهینه سازی محلی، الگوریتم بطور متوالی برای بدست آوردن تعدادی از پارتیشن های بهینه محلی از میان آنها درخواست می شود تا بهترین پارتیشن انتخاب شود.

در پارتیشن بندی سنتی، پارتیشن بندی بر روی کل گراف انجام می شد. این الگوریتم ها با افزایش رئوس بسیار کند بوده و پارتیشن هایی با کیفیت پایین تولید می کردند. پارتیشن بندی چند سطحی روشی کاملاً متفاوت نسبت به روشهای سنتی دارند [۲۲، ۲۳، ۲۴]. روش کار این الگوریتم ها به این صورت می باشد که گراف را بوسیله فرو ریختن^{۱۵} رئوس و لبه ها کاهش می دهند. پس از انجام این عمل پارتیشن بندی بر روی گراف کوچک شده انجام می شود. پارتیشن بدست آمده، کوچک تر از گراف اصلی می باشد. به همین منظور جهت بازیابی گراف اصلی عملیات بازیابی گراف انجام می گیرد که یک پارتیشن برای گراف اصلی می سازد.

در واقع این نوع از الگوریتم های پارتیشن بندی در ۳ فاز اجرا می شوند.

- در فاز اول سایز گراف وب با فرو ریختن رئوس و لبه ها کوچک می شود^{۱۶}.
- در فاز دوم^{۱۷} گراف تبدیل شده در فاز ۱ بر اساس روشهای سنتی پارتیشن بندی می گردد.
- در فاز سوم گراف به حالت اولیه تبدیل می شود که به آن فاز پالایش^{۱۸} گفته می شود.

همچنین پارتیشن بندی گراف توسط نرم افزار Metis انجام شده است [۲۷]. در این نرم افزار پارتیشن بندی با استفاده از روشهای چند سطحی انجام می شود. Metis از رویکردهای نوینی استفاده می کند تا به صورت پی در پی، سایز گراف را کاهش دهد و نیز، پالایش پارتیشن را در طول فاز پالایش جلو برد. در طول فاز ۱، Metis الگوریتم هایی را به کار می برد که یافتن پارتیشن هایی با کیفیت بالاتر را در گراف حاصل از آن مرحله ساده تر سازد. در طول فاز پالایش تمرکز Metis روی مرز پارتیشن نیست و عمدتاً روی بخشی از گراف که بسته است، می باشد. این الگوریتم ها به Metis این امکان را می دهند تا در سریعترین زمان، زیر گراف هایی با کیفیت بالا برای گراف های بزرگ ایجاد کند.

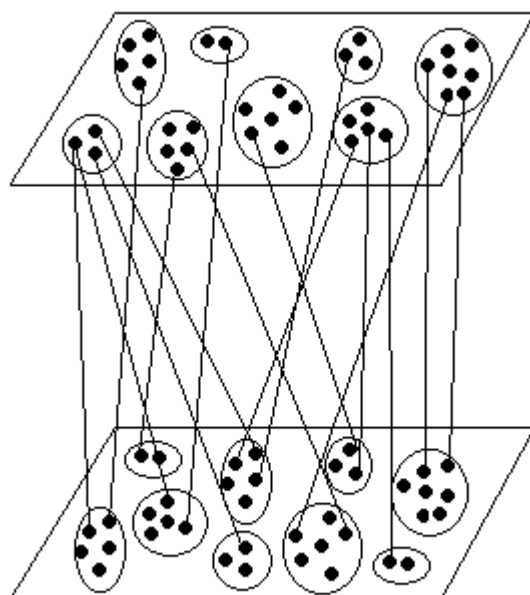
مزایای Metis در مقایسه با دیگر نرم افزارهای مشابه به صورت زیر است [۲۷]:

- فراهم کردن پارتیشن هایی با کیفیت بالا: آزمایشات روی تعداد زیادی گراف هایی که در دامنه های مختلف شامل روش المان محدود^{۱۹}، برنامه نویسی خطی^{۲۰}، VLSI^{۲۱} بوجود آمده اند، نشان می دهد که پارتیشن هایی که توسط Metis تولید می شوند، به طور حتم، بهتر از پارتیشن تولید شده توسط روش هایی است که به صورت مکرر استفاده می شوند.
- سرعت اجرای بالا: آزمایشات روی محدوده وسیعی از گراف ها، نشان داده است که Metis در رتبه ۱ و ۲ سرعت عمل نسبت به دیگر الگوریتم هایی است که در پارتیشن بندی گراف زیاد مورد استفاده قرار می گیرند. زمان اجرای Metis اغلب برابر یا حتی کمتر از زمان اجرای برخی الگوریتم های پارتیشن بندی هندسی است که اغلب پارتیشن های بدتری را تولید می نمایند.

در این مقاله، عملیات پارتیشن بندی را همانند شکل (۳) بر روی هر دو لایه گراف اعمال می کنیم. در گام نخست، عملیات پارتیشن بندی را روی لایه نخست گراف اعمال می کنیم و صفحات وب را پارتیشن بندی می نماییم؛ بدین ترتیب صفحات وب شبیه به یکدیگر در یک پارتیشن قرار می

گیرند. در گام دوم، لایه دوم گراف را پارتیشن بندی نموده، بنابراین کاربران مشابه نیز در یک دسته قرار می گیرند. سپس با توجه به این دسته بندی ها، فرآیند پیشنهاد صورت می گیرد.

اعمال پارتیشن بندی بر روی گراف لایه صفحات وب

اعمال پارتیشن بندی بر روی گراف لایه کاربران

شکل (۳): انجام پارتیشن بندی گراف بر روی گراف صفحات وب و گراف کاربران

۵.۲. فرآیند پیشنهاد

با رویکرد گراف دو لایه، برای تولید پیشنهادات می توان از هر سه رویکرد پیشنهاد (پالایش گروهی، مبتنی بر محتوا، و روش ترکیبی)، از طریق انتخاب انواع مختلف پیوندها استفاده نمود. چنانچه فقط از اطلاعات صفحات وب استفاده نماییم، این نشانگر اینست که فقط لایه صفحات وب فعال شده است یعنی فقط از رویکرد مبتنی بر محتوا استفاده کرده ایم. اگر پیوندهای لایه کاربران و لایه میانی فعال شده باشند، یعنی رویکرد پالایش گروهی را به کار برده ایم؛ و اگر همه پیوندها فعال شوند یعنی از رویکرد ترکیبی استفاده نموده ایم. برای انجام فرآیند پیشنهاد، در رویکرد مبتنی بر محتوا، با توجه به صفحاتی که قبلاً مورد بازدید کاربر قرار گرفته اند و پارتیشن بندی صورت گرفته، صفحاتی که شباهت بیشتری به این صفحات دارند، به کاربر پیشنهاد می گردد. در رویکرد پالایش گروهی نیز، با توجه به پارتیشن بندی انجام شده، در ابتدا کاربرانی که مشابه با کاربر هدف هستند استخراج شده، سپس با توجه به پیوندهای میان لایه ای، صفحاتی که مورد علاقه این کاربران هستند، به کاربر هدف پیشنهاد می شود. پیشنهادات ارائه شده در رویکرد ترکیبی از طریق ترکیب نتایج پیشنهادات دو روش مبتنی بر محتوا و پالایش گروهی بدست خواهند آمد.

۳. ارزیابی الگوریتم پیشنهادی

۱.۳. مدل شبیه سازی

دو روش عمده برای ارزیابی الگوریتم هایی که از اطلاعات پیمایش کاربران استفاده می کنند وجود دارد. روش اول، استفاده از صفحات وب واقعی و داده های واقعی کاربران وب موجود در فایل های ثبت رخداد سایت ها می باشد. برای استفاده از این روش مجموعه داده های استاندارد که از چند سایت معتبر استخراج شده اند در دسترس می باشند. روش دوم مدل ارائه شده در [۱۹] می باشد. در این روش Liu و همکارانش نظم موجود در رفتارهای کاربران در محیط وب را با استفاده از یک مدل مبتنی بر عامل، مشخص و اعتبار مدل خود را با استفاده از اطلاعات استفاده از وب چندین سایت وب

بزرگ مانند میکروسافت، تایید کرده‌اند. در این مقاله ما از داده‌های استاندارد سایت Music Machine استفاده می‌کنیم. این مجموعه داده، در سال ۱۹۹۷ جمع آوری شده است. امکان دسترسی کامل به تمامی اسناد و لاگ فایل‌های آن وجود دارد.

وب سایت Music Machine حاوی اطلاعاتی در مورد انواع مختلف تجهیزات موسیقی الکترونیکی است که توسط کارخانه‌ها گروه‌بندی شده‌اند. هر فایل لاگ شامل برچسب کاربر^{۲۲}، روش درخواست، URL مورد دسترسی قرار گرفته، پروتکل انتقال داده^{۲۳}، زمان دسترسی، و مرورگری که برای دسترسی به سایت استفاده شده است، می‌باشد. فایل‌های لاگ سرور پالایش شده‌اند و تمامی مدخل‌هایی که برای تحلیل نامعتبرند، حذف شده‌اند. اطلاعات مورد استفاده در این مقاله بر مبنای اطلاعات ۱ هفته فایل‌های لاگ این وب سایت از تاریخ ۱۲-۲۵ ماه فوریه سال ۱۹۹۷ می‌باشد. داده‌های پالایش شده شامل ۱۶۴۲۷ نشست و ۸۹۲ صفحه وب می‌باشند. مجموعه نتایج تراکنش‌ها به دو مجموعه آموزش (۸۰٪)، و مجموعه آزمایش (۲۰٪) تقسیم شده‌اند. نتایج شبیه‌سازی‌ها نشان داد که پیشنهاددهنده ترکیبی نتایج دقیق‌تر و پیشنهادات مناسب‌تری را نسبت به دو روش مبتنی بر محتوا و پالایش گروهی ارائه داده است.

۲.۳. معیار و متدولوژی ارزیابی

با در دست داشتن عملکرد سیستم، قدم بعدی تعیین معیار‌هایی برای ارزیابی سیستم است. در این قسمت از معیارهای مطرح شده در کارهای مشابه مثل [۲۵،۲۶] برای ارزیابی سیستم استفاده می‌کنیم. با توجه به شباهت صورت مسئله ما با مقالات یاد شده، این معیارها می‌توانند جهت ارزیابی چنین سیستمی مناسب باشند. در مقالات یاد شده، دو معیار پوشش^{۲۴} و دقت^{۲۵} معرفی می‌شوند. این دو معیار، بسیار شبیه به معیارهای متداول در بازیابی اطلاعات یعنی فراخوانی^{۲۶} و دقت^{۲۷} بازیابی اسناد هستند.

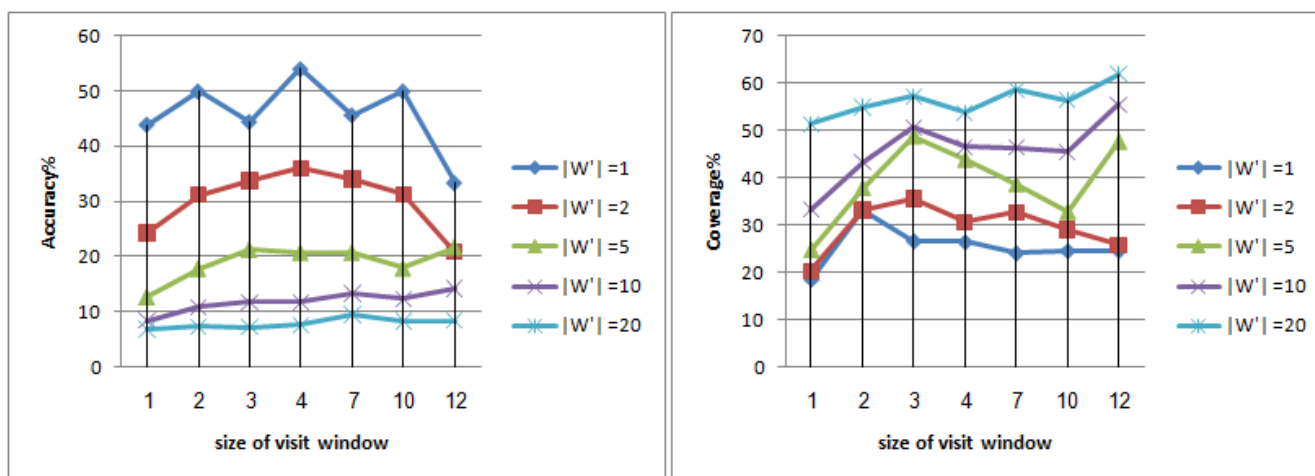
دقت پیشنهادها برابر با "نسبت پیشنهادهای درست به کل پیشنهادها" است. منظور از پیشنهاد درست، پیشنهادی است که با توجه به بخش دیده شده (پیشوند) یک جلسه کاربر تولید شده و در ادامه جلسه کاربر (پسوند) رخ دهد. پوشش پیشنهادها، قدرت سیستم در پیش‌بینی تمام صفحاتی که ممکن است مورد نظر کاربران باشد را اندازه‌گیری می‌کند.

مسلماً در عملکرد هر سیستم پیشنهادگر، رابطه‌ای بین معیارهای دقت و پوشش برقرار بوده و نتایج عملکرد روش پیشنهاد، در رابطه با این دو معیار، از هم مستقل نیست. مثلاً، اگر ما در هر قدم تعداد صفحات بسیار زیاد، یا در حالت فرضی، کل صفحات سایت را پیشنهاد کنیم مسلماً پوشش بسیار بالا (یا ۱۰۰٪) خواهیم داشت؛ در طرف مقابل در این حالت مسلماً دقت بسیار پایینی نصیب روش پیشنهاد خواهد شد. از این رو، بررسی هر یک از این دو معیار، بدون توجه به دیگری، چندان با معنی نمی‌باشد در نتیجه از هر دو معیار به صورت همزمان برای ارزیابی سیستم استفاده می‌شود.

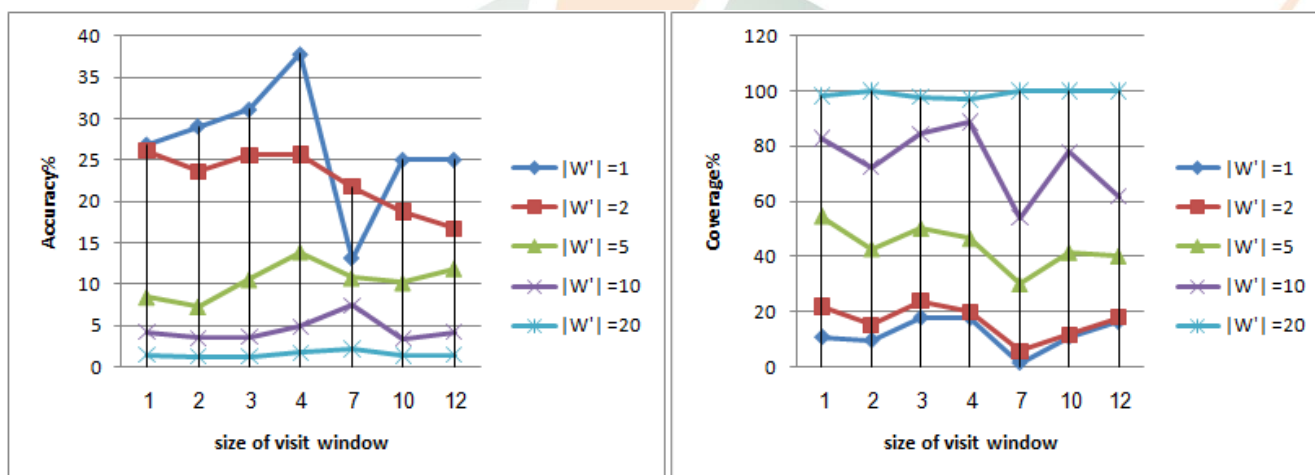
۳.۳. نتایج شبیه‌سازی

ما رویکرد پیشنهادیمان را تحت شرایط مختلف آزمایش می‌نماییم. در اولین مجموعه از آزمایش‌ها، تاثیر انتخابهای مختلف در رابطه با پارامترهای دخیل در سیستم را بررسی می‌کنیم. پارامترهای تاثیرگذار در کارایی الگوریتم عبارتند از: اندازه پنجره بازدید^{۲۸} ($|W|$) و اندازه پنجره پیشنهاد^{۲۹} ($|W'|$) یا تعداد صفحات پیشنهاد شده. ما تاثیر هر یک از این پارامترها را در کارایی سیستم پیشنهادیمان نشان می‌دهیم.

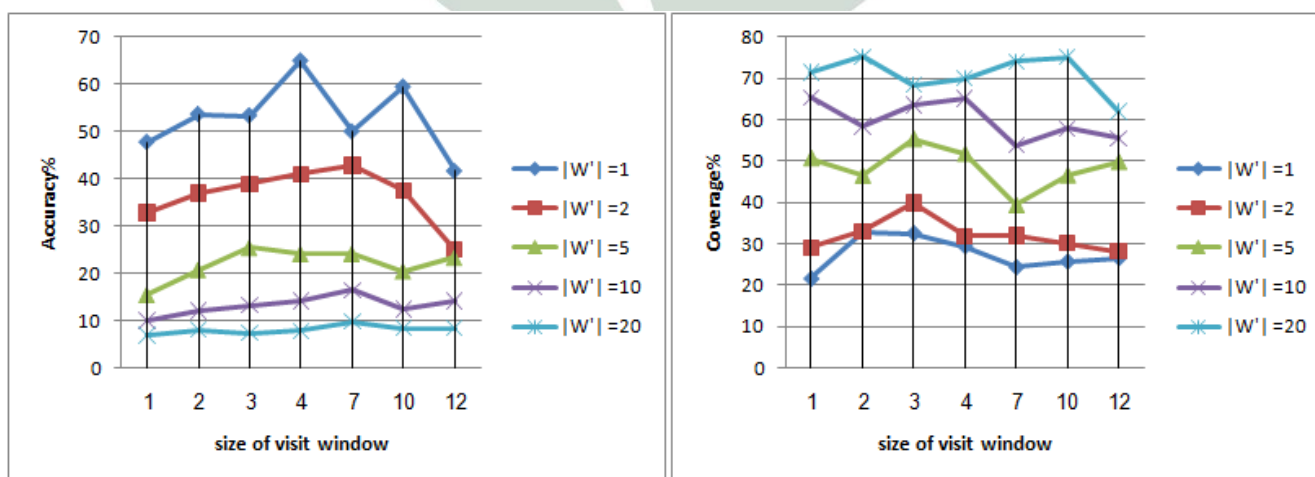
برای بررسی تاثیر اندازه پنجره بازدید، ما اندازه پنجره بازدید را از ۱ تا ۱۲ و اندازه پنجره پیشنهاد را از ۱ تا ۲۰ تغییر می‌دهیم. (مشابه آزمایشاتی که در [۱۳] انجام شده است). نتایج شبیه‌سازی در اشکال ۴-۶ نشان داده شده است. این اشکال دقت و پوشش رویکردهای پیشنهادی ما، یعنی رویکرد مبتنی بر محتوا، پالایش گروهی و روش ترکیبی را نشان می‌دهند. برای نشان دادن تاثیر اندازه پنجره بازدید و اندازه پنجره پیشنهاد ما این پارامترها را همانگونه که در اشکال ۴-۶ نشان داده شده است، تغییر می‌دهیم. نتایج نشان می‌دهد که بهترین دقت زمانی است که اندازه پنجره بازدید ۱ و بهترین پوشش زمانی است که اندازه پنجره بازدید ۲۰ است.

شکل (۴): میانگین دقت و پوشش در رویکرد مبتنی بر محتوا برای اندازه های مختلف پنجره بازدید

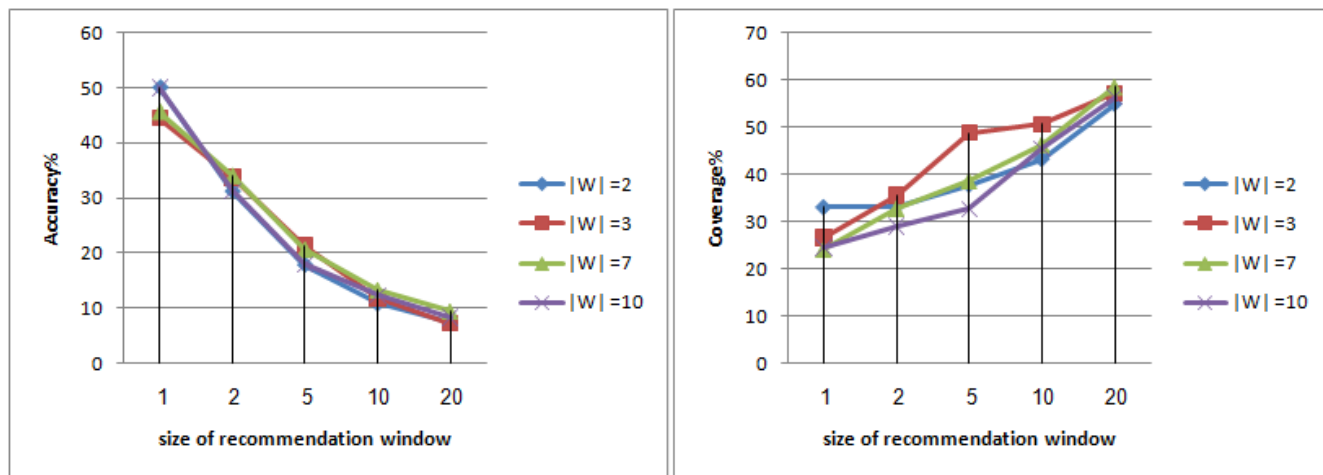

شکل (۵): میانگین دقت و پوشش در رویکرد پالایش گروهی برای اندازه های مختلف پنجره بازدید

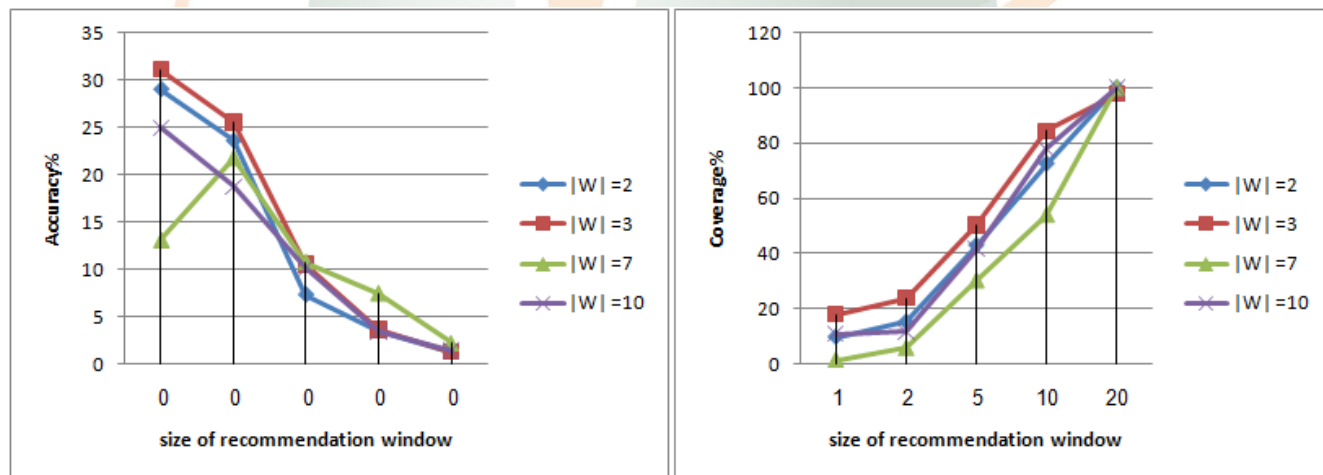

شکل (۶): میانگین دقت و پوشش در رویکرد ترکیبی برای اندازه های مختلف پنجره بازدید

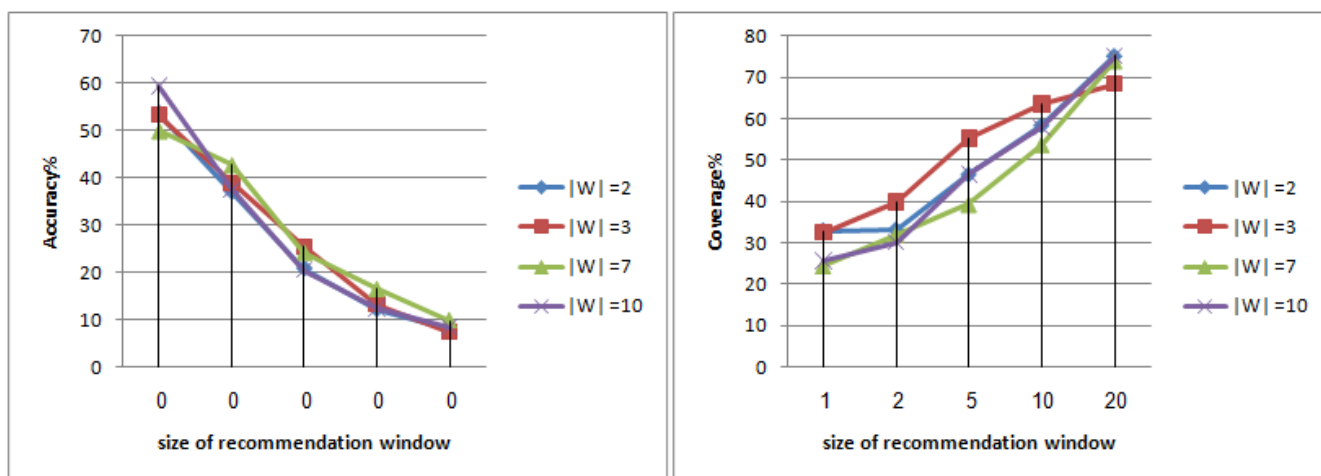
حال، برای بررسی تاثیر اندازه پنجره پیشنهاد، آزمایشات جدیدی انجام دادیم. اشکال ۷-۹ نتایج این آزمایشات را نشان می دهند. این آزمایشات نشان می دهند که با کاهش اندازه پنجره پیشنهاد دقت افزایش می یابد. بهترین کارایی زمانی است که اندازه پنجره پیشنهاد ۱ است و هنگامی که از اندازه پنجره پیشنهاد بزرگتر از ۵ استفاده می کنیم میزان دقت بسیار پایین می آید؛ این بدین معناست که، مقادیر بزرگ W پیشنهادات نامطلوب تری را به کاربر هدف ارائه می نماید. همچنین در این اشکال با افزایش اندازه پنجره پیشنهاد، پوشش افزایش می یابد. هنگامیکه فقط یک صفحه وب پیشنهاد می شود پوشش در حداقل مقدار است.

شکل (۷): میانگین دقت و پوشش در رویکرد مبتنی بر محتوا برای اندازه های مختلف پنجره پیشنهاد

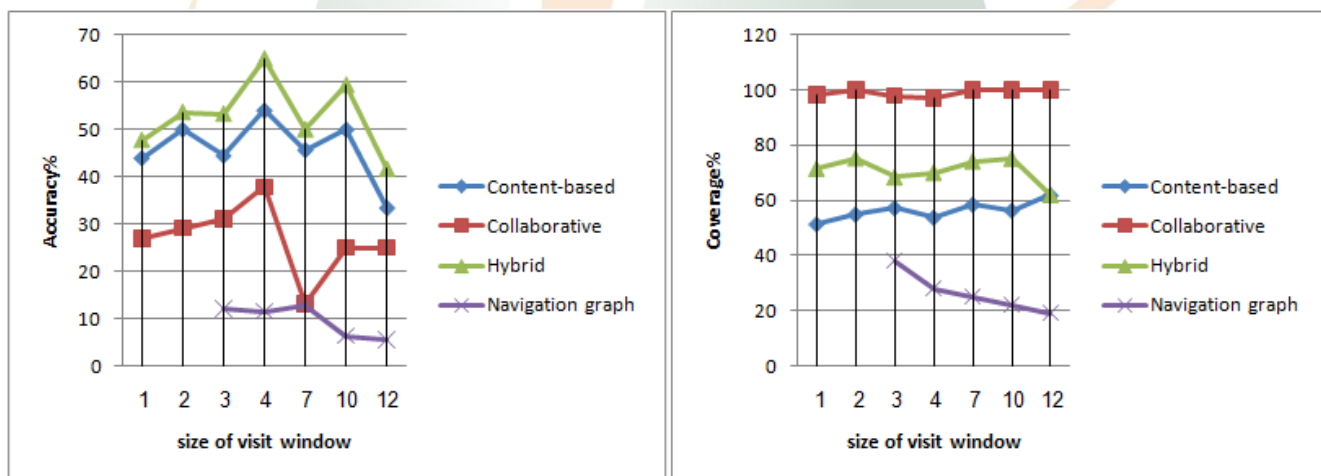

شکل (۸): میانگین دقت و پوشش در رویکرد پالایش گروهی برای اندازه های مختلف پنجره پیشنهاد

شکل (۹): میانگین دقت و پوشش در رویکرد ترکیبی برای اندازه های مختلف پنجره پیشنهاد

مقایسه رویکردهای پیشنهادی نشان داد که رویکرد ترکیبی در مقایسه با رویکردهای مبتنی بر محتوا و پالایش گروهی از کارایی بالاتری برخوردار است. در آخرین مراحل آزمایشات ما کارایی سیستم های پیشنهادی را با کارایی یک سیستم پیشنهاددهنده مبتنی بر گراف مقایسه می کنیم. [۱۳] شکل (۱۰) مقایسه کارایی سیستم های پیشنهادی ما را با این سیستم نشان می دهد. نتایج آزمایشات نشان داد که، رویکرد ترکیبی کارایی قابل توجهی نسبت به رویکرد مبتنی بر محتوا، پالایش گروهی و رویکرد مبتنی بر گراف در [۱۳] دارد.

شکل (۱۰): مقایسه دقت و پوشش در رویکردهای مبتنی بر محتوا، پالایش گروهی، ترکیبی و روش [۱۳]

۴. نتیجه گیری

در این مقاله، ما یک رویکرد گراف دو لایه را شرح دادیم که از ترکیب دو روش معمول سیستم های پیشنهاددهنده یعنی مبتنی بر محتوا و پالایش گروهی استفاده می کند. استفاده همزمان از اطلاعات صفحات وب و اطلاعات کاربران سهم به سزایی در بهبود نتایج روش ترکیبی داشت. روش های نوینی جهت یافتن شباهت میان صفحات وب و کاربران ارائه شد سپس بر اساس این شباهت ها، عملیات پارتیشن بندی روی هر دو سطح گراف صورت گرفت. بر مبنای این پارتیشن بندی صفحاتی که شبیه به صفحات مورد علاقه کاربر هدف هستند به وی پیشنهاد شد و همچنین صفحاتی که مورد علاقه کاربرانی شبیه به این کاربر هدف هستند نیز به او پیشنهاد گردید و باعث بالا رفتن کارایی سیستم پیشنهاددهنده شد. در این رویکرد از سه شاخه وب کاوش، یعنی کاوش محتوای وب، کاوش ساختار وب و کاوش استفاده از وب استفاده شده است.

۵. مراجع

- [۱] معتمدی مهر، شهرزاد، تاران، مجید، برادران هاشمی، علی، میبدی، محمدرضا؛ "سیستم پیشنهاددهنده وب با استفاده از اتوماتای یادگیر توزیع شده و پارتیشن بندی گراف"، چهارمین کنفرانس داده کاوی ایران، تهران، ایران، ۱۳۸۹.
- [۲] R. Kosalay, and H. Blockeel; "Web Mining Research: A Survey", SIGKDD Explorations Newsletter of the ACM Special Interest Group on Knowledge Discovery and Data Mining, vol. ۲ (۱), pp. ۱-۱۵, ۲۰۰۰.
- [۳] F. Heylighen, and J. Bollen; "Hebbian Algorithms for a Digital Library Recommendation System", International Conference on Parallel Processing Workshops (ICPPW'۰۲), ۲۰۰۲.
- [۴] J. Zhu, J. Hong, and J. Hughes; "Mining Conceptual Link Hierarchies from Web Log Files for Adaptive Web Site Navigation", ACM Transactions on Internet Technology (TOIT), ۲۰۰۲.
- [۵] P. Resnick, and H.R. Varian; "Recommender Systems", Communications of the ACM, vol. ۴۰ (۳), pp. ۵۶-۵۸, ۱۹۹۷.
- [۶] B. Sarwar, G. Karypis, J. Konstan, J. Riedl; "Item-based Collaborative Filtering Recommendation Algorithms", Proceedings of the ۱۰th international conference on World Wide Web, ACM New York, ۲۰۱۰.
- [۷] D. Lemire; "Scale and Translation Invariant Collaborative Filtering Systems", Journal of Information Retrieval, pp. ۱۲۹-۱۵۰, ۲۰۰۳.
- [۸] C. Basu, H. Hirsh, and W. Cohen; "Recommendation as Classification: Using Social and Content-based Information in Recommendation", Proceedings of the ۱۵th National Conference on Artificial Intelligence, Madison, ۱۹۹۸.
- [۹] M. Bogdanov, M. Haro, F. Fuhrmann, E. Gomez, and P. Herrera; "Content-based Music Recommendation Based on Use Preference Example", The ۴th ACM Conference on Recommender Systems. Workshop on Music Recommendation and Discovery, ۲۰۱۰.
- [۱۰] R. Bruke; "Hybrid Recommender Systems", School of Computer Science, Telecommunications and Information Systems, Springer Berlin Heidelberg, ۲۰۰۷, pp. ۳۷۷-۴۰۸.
- [۱۱] M. Goksedef, and S. Gunduz-Oguducu; "Combination of Web Page Recommender Systems", Journal of Expert Systems with Applications, USA, ۲۰۱۰.
- [۱۲] Z. Huang, W. Chung, T.H Ong, and H. Chen; "A Graph-based Recommender System for Digital Library", ACM/IEEE Joint Conference on Digital Libraries, ۲۰۰۲, pp. ۶۵-۷۳.
- [۱۳] Y. Wang, W. Dai, and Y. Yuan; "Website Browsing Aid: A Navigation Graph-based Recommendation System", Journal Decision Support systems, Elsevier Science Publishers B. V. Amsterdam, Netherlands, ۲۰۰۸.
- [۱۴] Z. Huang, W. Chung, and H. Chen; "A Graph Model for E-Commerce Recommender Systems", Journal of the American society for information science and technology, ۲۰۰۴, pp. ۲۵۹-۲۷۴.
- [۱۵] R. Forsati, M.R. Meybodi, M. Mahdavi, and A.G. Neiat; "Hybridization of K-means and Harmony Search Methods for Web Page Clustering", IEEE International Conference on Web Intelligence and Intelligent Agent Technology, ۲۰۰۸.
- [۱۶] W. Wang, and O. R. Zaiane; "Clustering Web Sessions by Sequence Alignment", ۱۳th International Workshop on Database and Expert Systems Applications, University of Alberta, ۲۰۰۲.
- [۱۷] R. Forsati, and M.R. Meybodi; "Effective Web Page Recommendation Algorithms Based on Distributed Learning Automata and Weighted Association Rules", Journal of Expert Systems with Applications, ۲۰۱۰, pp. ۱۳۱۶-۱۳۳۰.
- [۱۸] M. Talabeigi, R. Forsati, and M. R. Meybodi; "A Hybrid Web Recommender System Based on Cellular Learning Automata", grc, ۲۰۱۰ IEEE International Conference on Granular Computing, ۲۰۱۰, pp. ۴۵۲-۴۵۸.
- [۱۹] J. Liu, S. Zhang, and J. Yang; "Characterizing Web Usage Regularities with Information Foraging Agents", IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering, vol. ۱۶ (۴), pp. ۵۶۶-۵۸۴, ۲۰۰۴.
- [۲۰] H. M. Doustdar, R. Forsati, M. R. Meybodi, and M. Shamsfard; "A Bi-section Graph Approach for Hybrid Recommender System", grc, ۲۰۱۱ IEEE International Conference on Granular Computing, ۲۰۱۱.
- [۲۱] B. W. Kernighan, and S. Lin; "An Efficient Heuristic Procedure for Partitioning Graphs", The Bell System Technical journal, vol. ۴۹ (۲), p. ۲۹۱-۳۰۷, ۱۹۷۰.
- [۲۲] C. K. Cheng, and Y. C. A Wei; "An Improved two-way Partitioning Algorithm with Stable Performance", IEEE Transactions on Computer-Aided Design of Integrated Circuits and Systems, vol. ۱۰ (۱۲), p. ۱۵۰۲-۱۵۱۱, ۱۹۹۱.
- [۲۳] L. Hagen, and A. B. Kahng; "A New Approach to Effective Circuit Clustering", In Proceedings of the IEEE/ACM International Conference on Computer-Aided Design, Santa Clara, CA, USA, ۱۹۹۲.
- [۲۴] T. N. Bui, and C. A. Jones; "Heuristic for Reducing Fill in Sparse Matrix Factorization", In Proceedings of the Sixth SIAM Conference on Parallel Processing for Scientific Computing, Norfolk, Virginia, USA, ۱۹۹۳.
- [۲۵] B. Mobasher, R. Cooley, and J. Srivastava; "Automatic Personalization based on Web Usage Mining", Communications of the ACM, vol. ۴۳ (۸), pp. ۱۴۲-۱۵۱, ۲۰۰۰.
- [۲۶] J. Li, and O. R. Zaiane; "Combining Usage, Content and Structure Data to Improve Web Site Recommendation", ۵th International Conference on Electronic Commerce and Web, ۲۰۰۴.
- [۲۷] G. Karypis, and V. Kumar; "METIS: A Software Package for Partitioning Unstructured Graphs, Partitioning Meshes, and Computing Fill-Reducing Orderings of Sparse Matrices", Minneapolis, ۲۰۰۷.

---

^۱ Recommender system
^۲ Cold Start Problem
^۳ Sparsity Problem
^۴ Gray Sheep Problem
^۵ Over-Specification Problem
^۶ flexible
^۷ comprehensive
^۸ modular
^۹ Term Frequency Inverse Document Frequency
^{۱۰} directory
^{۱۱} <http://www.hyperreal.org/music/machines/>
^{۱۲} Home Page
^{۱۳} weighted Levenshtein distance (WLD)
^{۱۴} minimum edge-cut
^{۱۵} collapsing
^{۱۶} coarsening Phase
^{۱۷} initial Partitioning Phase
^{۱۸} finite element methods
^{۱۹} linear programming
^{۲۰} coarsening Phase
^{۲۱} Very large scale integration
^{۲۲} user label
^{۲۳} data transmission protocol
^{۲۴} coverage
^{۲۵} accuracy
^{۲۶} recall
^{۲۷} precision
^{۲۸} size of visit window
^{۲۹} size of recommendation window

کنفرانس داده کاوی ایران